

Škola v čase korony

Autori:
Natália Cedzová (ISA, ÚV SR)
Veronika Rybanská (ISA, ÚV SR)

Názory vyjadrené v tomto dokumente sú názory autorov a nemusia nevyhnutne predstavovať oficiálnu pozíciu Úradu vlády Slovenskej republiky. Cieľom diskusných príspevkov ISA je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne témy.

Dokument neprešiel jazykovou úpravou.

Tento projekt je podporený z Operačného programu Efektívna verejná správa.

PREVENTÍVNE OPATRENIA A ZATVORENIE ŠKOLSKÝCH BRÁN

Od januára 2020 sa v Európe začalo šíriť infekčné ochorenie spôsobené vírusom SARS-CoV-2, známe ako koronavírus COVID-19. Šírenie vírusu spôsobilo celosvetovú pandémiu, ktorej dôsledkom je prijatie preventívnych opatrení navrhnutých na zamedzenie šírenia vírusu. Tieto opatrenia zahŕňujú udržiavanie vzdialenosti od ostatných ľudí (tzv. social distancing), odporúčania na pracovanie z domu, zatváranie verejných a kultúrnych inštitúcií, rušenie verejných podujatí, mnohých podnikov, ale aj školských a predškolských zariadení. Práve zatváranie školských a predškolských zariadení poukázalo na nedostatky slovenského školstva pri obdobnej kríze.

Tento komentár vznikol na základe neformálnych pološtruktúrovaných rozhovorov a dotazníkového prieskumu medzi slovenskými učiteľmi materských škôl, základných škôl, a osemročných gymnázií. Dotazník obsahoval štyri otázky týkajúce sa súčasnej situácie v školstve:

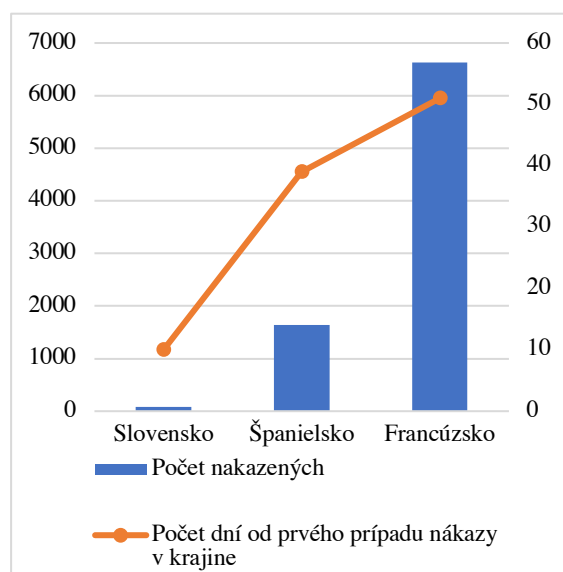
1. Akým spôsobom ste sa vysporiadali s reštriktívnymi opatreniami zasahujúcimi materské a základné školy? Ostali ste v kontakte so svojimi žiakmi/rodinami a deťmi? Posielate im materiály/organizujete nejaký druh online výučby/skúšania?
2. Čo je pre Vás v tomto období najťažšie? Čo najviac komplikuje situáciu? (Ľudia, inštitúcie, ...)
3. Čo Vám v tomto období najviac pomáha? Čo situáciu uľahčuje? (Ľudia, inštitúcie, ...)
4. V prípade, že sa táto situácia bude z akéhokoľvek dôvodu

v budúcnosti opakovať, čo by ju podľa Vás pomohlo zvládnuť? Čo by pomohlo Vám a Vaším žiakom/deťom a ich rodinám?

Dotazník sme distribuovali prostredníctvom e-mailového a telefonického kontaktu, pričom učitelia mohli dotazník šíriť ďalej medzi svojich kolegov vo svojich alebo iných vzdelávacích inštitúciách. Kvôli zachovaniu anonymity v komentári neuvádzame mená ani iné detaily o respondentoch, ani mestá a obce predškolských a školských inštitúcií zapojených do prieskumu. Celkovo dotazník v požadovanom čase vyplnilo a na všetky otázky zodpovedalo 11 učiteľov. Keďže v tomto prípade nejde o vypracovanie analytickej štúdie, a učitelia v súčasnosti čelia mnohým iným povinnostiam, použili sme dotazníky ako pomoc pri objasňovaní niektorých základných problémov – nakoľko nebolo možné v plnom rozsahu obsiahnuť reprezentatívnu vzorku. Všetkým učiteľom, ktorí si našli čas zodpovedať naše otázky, patrí naša vďaka.

Na základe rozhodnutia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR boli všetky školské zariadenia na Slovensku uzavreté od 16.03.2020. V porovnaní s inými európskymi krajinami tak k tomuto kroku došlo relatívne skoro po začatí šírenia nákazy.

Graf č.1.: Vývoj pandémie v deň zatvorenia škôl¹

ŠKOLA DOMA

Zatvorenie školských a predškolských zariadení však ovplyvňuje nielen ich žiakov, ale aj ich zamestnancov, a v neposlednom rade aj rodičov, ktorí neboli pripravení na suplovanie a vytváranie podmienok pre domáce štúdium. Rozdiely medzi ľudským kapitálom² mnohých rodičov môžu byť priepastné. I keď je rodič alebo opatrovník zdatný v akademických témach (matematika, cudzie jazyky, literatúra, ...), nemusí vedieť, ako informácie dieťaťu odovzdať zrozumiteľným spôsobom. A funguje to i naopak – rodič, ktorý vie informácie podať zrozumiteľným spôsobom nemusí mať znalosti o témach, ktoré má dieťa prebrať. Problémom ostáva v mnohých rodinách aj ochota rodičov alebo opatrovníkov, kedy si hlavne mladšie

¹ World metres: Country metres. (2020) <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/>

² Encyclopædia Britannica: Human Capital <https://www.britannica.com/topic/human-capital>

Ice, C.L. & Hoover-Dempsey, K.V. (2010) Linking Parental Motivations for Involvement and Student

deti nedokážu zaistiť prístup k materiálom, a sú tak odkázané na pomoc iných. Navyše, rodičia v mnohých prípadoch ostali vykonávať svoje povolanie z domu, a majú tak obmedzený čas na to, aby plnohodnotne zastúpili aspoň jednu hodinu domáceho vyučovania. Pritom stále existujú rodiny, kde sa zákonní zástupcovia z práce uvoľniť nemôžu a teda musia buď poberať OČR a ostať s deťmi doma, alebo dobiehať učiteľské povinnosti popri ich zamestnaní. Tento problém sa ešte znásobuje, keď je v rodine viacero detí. Ako sa vyjadřila učiteľka na jednej zo základných škôl:

„viete, keď má doma niekto tri deti, tak zbehnú úlohy s tými staršími, a kým sa cez to všetko preluskajú, na toho prváčika im už nezostane čas, tým už potom nikto nemá čas sa zaoberať“.

Situácia je podobná s deťmi navštevujúcimi materskú školu:

„Tí predškoláci by to aj potrebovali, ale kto už má na to čas, keď si rodičia porobia svoje veci a potom ešte domáce úlohy so staršími deťmi, to už potom s tými maličkými nič“

(učiteľka, materská škola).

Navyše, rodičia a opatrovatelia málokedy vedia, koľko času by malo dieťa v určitom veku stráviť štúdiom, či aké dlhé majú byť jednotlivé úlohy alebo trvanie jednotlivých školských predmetov. V počiatočných štádiách informácie o tejto téme prichádzali

Proximal Achievement Outcomes in Homeschooling and Public Schooling Settings, *Education and Urban Society*, 43(3).

<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0013124510380418>

zo zahraničných zdrojov, ktoré si rodičia vyhľadávali sami. Príkladom je tabuľka č. 1 uvádzajúca odporúčania o rozsahu výučby vydaná The Illinois State Board of Education, ktorá sa stala na internete populárna.

Tabuľka č. 1: Odporúčaná dĺžka domácej výučby, The Illinois State Board of Education

Vek/ stupeň	Minimálna dĺžka	Maximálna dĺžka	Udržanie pozornosti
3 – 5 rokov, MŠ	20 min./ deň	60 min./ deň	3 – 5 min.
5 – 6 rokov, predškola láci	30 min./ deň	90 min./ deň	3 – 5 min.
1. a 2. ročník ZŠ	45 min./ deň	90 min./ deň	5 – 10 min.
3. až 5. ročník ZŠ	60 min./ deň	120 min./ deň	10 – 15 min.
Druhý stupeň ZŠ	1 predmet 15 min./ deň celkovo 90 min./ deň	1 predmet 30 min./ deň celkovo 180 min./ deň	Počas výučby 1 predm etu

³ Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR: Usmernenie k obsahu a organizácii vzdelávania žiakov základných škôl počas mimoriadneho prerušenia školského vyučovania v školách v školskom roku 2019/2020. 2020. Dostupné: <https://www.minedu.sk/usmernenie-k-obsahu-a-organizacii-vzdelavania-ziakov-zakladnych-skol->

Stredná škola	1 predmet 20 min./ deň celkovo 120 min./ deň	1 predmet 45 min./ deň celkovo 270 min./ deň	Počas výučby 1 predm etu
----------------------	---	---	--------------------------------------

Ministerstvo školstva SR usmernenie o odporúčanej dĺžke a rozsahu domácej výučby vydalo až 28. apríla tohto roku. Aj v tomto usmernení však chýbajú deti predškolského veku.

Tabuľka č.2.: Odporúčaný rozsah hodín výučby, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR³

Ročník	Rozsah hodín výučby
1. – 3.	5 – 8 hod./ týždenne
4. – 5.	8 – 10 hod./ týždenne
6. – 7.	10 – 15 hod./ týždenne
8. – 9.	12 – 15 hod./ týždenne

Problémom na Slovensku ostáva aj vybavenosť domácností počítačmi⁴, ktoré v súčasnej situácii poskytujú najefektívnejší a najinteraktívnejší zdroj materiálov a kontaktu s predškolskými a školskými zariadeniami. Ak aj domácnosť disponuje počítačom a pripojením na

[pocas-mimoriadneho-prerusenienia-skolskeho-vyucovania/](https://www.minedu.sk/pocas-mimoriadneho-prerusenienia-skolskeho-vyucovania/)

⁴ Komentár IVP: Ako v čase krízy zabezpečiť prístup k vzdelávaniu pre všetky deti. 2020. Dostupné: <https://www.minedu.sk/komentar-012020-ako-v-case-krizy-zabezpecit-pristup-k-vzdelavaniu-pre-vsetky-deti/>

internet, môže sa stať že v dome, kde rodičia pracujú a deti sa učia doma, môže byť na jeden prístroj jednoducho príliš veľa záujemcov.

Ako si isto mnoho rodičov skôr či neskôr uvedomilo, odovzdať poznanie efektívnym spôsobom – teda tak, aby boli schopní dieťa zaujať, naučili ho to, čo ho majú naučiť, a aby si z toho dieťa aj niečo odnieslo či informácie zapamätalo – je nesmierne ťažké, a často aj frustrujúce, pretože pocit zlyhania mnoho krát vedie k nervozite „učiteľa“ a ako dôsledok, aj k nervozite a frustrácii „žiaka“. Rodičia a rodiny detí na túto situáciu pripravení neboli. Pripravené však nebolo ani ministerstvo školstva, a v dôsledku toho ani školy, ani učitelia.

Po zavretí predškolských a školských zariadení bola každá škola ponechaná, aby sa so vzniknutou situáciou vysporiadala sama. Niektorí riaditelia dali učiteľom presné inštrukcie ohľadne kontaktu so svojimi žiakmi, iní ponechali učiteľov, aby si zvolili vlastný spôsob výučby v závislosti od toho, akými prostriedkami disponujú. Niektorým učiteľom sa podarilo zmobilizovať relatívne rýchlo a zostali v kontakte so žiakmi a rodinami:

„V kontakte so žiakmi a rodičmi som bola od prvého dňa.“

(učiteľka, osemročné gymnázium)

„Keďže vtedy ešte nikto nič nevedel, tak sme si veľa písali aj volali.“

(učiteľka, materská škola)

„Na túto mimoriadnu situáciu nebol dopredu pripravený nikto. ... No už v priebehu prvého týždňa sme sa zorientovali a následne nabehli na neštandardnú, dištančnú formu výuky.“

(učiteľka, osemročné gymnázium)

„Pravidelne počas školského roka máme s rodičmi vytvorenú WhatsApp skupinu, kde zvyčajne posielame info a fotky. Teraz tam posielame aj rôzne materiály na výučbu doma, videá. Som si ale vedomá, že to množstvo materiálov je menšie, v MŠ by sme toho prebrali viac, ale uvedomujem si, že niekedy je menej viac a keby rodič zbadal v skupine 30 rôznych materiálov, tak by ho to skôr odradilo ako motivovalo k práci.“

(učiteľka, materská škola)

Mnoho učiteľov využíva stránku edupage⁵ - internetový portál, ktorý umožňuje učiteľom zadávať úlohy a známkovať svojich žiakov na diaľku. Na stránku sa dajú uploadovať videá, pracovné listy a iné úlohy, ktoré majú žiaci vypracovať do daného termínu. Učiteľ následne úlohy opravuje, hodnotí a zasiela žiakom vyhodnotenie a spätnú väzbu. I keď vo väčšine prípadov sa komunikácia zredukovala na písomnú prostredníctvom mailov, mnohí učitelia tiež využívajú aplikácie MS Teams a Zoom, kde organizujú online vyučovanie. Podľa učiteľov si táto zmena vyžadovala značnú dávku flexibility, ako zo strany žiakov a ich rodín, tak aj učiteľov. Mnohí neboli zvyknutí na používanie online aplikácií, keďže výučba na školách sa organizuje prostredníctvom osobného kontaktu a interakcií medzi učiteľom a žiakmi.

„Ťažko sa na to zvykalo, lebo viete, keď učíte, tak hneď vidíte, či to ten žiak vie alebo nevie, že potrebuje pomoc, povzbudenie, pohnať trochu. Ale takto len ten mail dostanete a ani neviete, čo tie deti robia, ako im to ide naozaj.“

⁵ <https://portal.edupage.org/>

(učiteľka, základná škola)

„Najt'ažší je práve ten chýbajúci osobný kontakt učiteľ-žiak. Pri ňom vidíte okamžitú reakciu žiaka, viete priamo zodpovedať jeho otázky, zistíte, do akej miery pochopil dané učivo a pod. Pri tejto forme, kde osobný kontakt chýba, je to omnoho zložitejšie.“

(učiteľka, osemročné gymnázium)

„Hned' prvý týždeň som sa zúčastnila rôznych online školení a webinárov a získala som nové zručnosti s prácou s novými softvermi. A bolo to naozaj ťažké a veľmi náročné na čas.“

(učiteľka, osemročné gymnázium)

„Ja som už bola z toho ja frustrovaná, že sa mi neozývajú. Ja som robila veľa videí a snažila sa s deťmi komunikovať, ale veľmi málo tam bolo spätnej väzby, l'úto mi to prišlo. Ja viem, že toho majú všetci veľa teraz... Pokračujeme ďalej, teším sa z každej spätnej väzby.“

(učiteľka, metská škola)

Časť rodičov detí na správy neodpovedá, nemám od nich spätnú väzbu a teda nemám ako overiť, či rodičia s deťmi doma pracujú.

(učiteľka, materská škola)

Nevýhodou online vyučovania je okrem absencie osobného kontaktu aj jeho časová náročnosť. Podľa učiteľov príprava materiálov na výuku pomocou internetu a rôznych aplikácií trvá mnoho hodín. Navyše, použitie každého materiálu treba zvážiť a uistiť sa, že dieťa nepotrebuje nijaké špeciálne pomôcky, ktoré nemusia mať každá rodina doma k dispozícii.

Dôvodom je aj to, že učitelia boli odkázaní na výrobu vlastných materiálov.

„Príprava na 1 online hodinu mi zaberie mnoho hodín. Inštitúcie ako ŠPÚ a Metodické centrum nám absolútne nepomohli. Mohli nám dať databázu materiálov, z ktorých by si učitelia len vybrali, čo potrebujú, nie že si každý učiteľ musí všetko tvoriť sám.“

(učiteľka, osemročné gymnázium)

„Ja síce nejaké materiály mám, ale nie všetko vypáli rovnako, keď to dáte na hodine, a keď to pošlete mailom. Takže všetko musím prechádzať, snažiť sa prejsť si situáciu, ako to bude vyzerať keď niečo takéto pošlem, čo by mohlo byť nejasné, hlavne tým menším, ale aj rodičom niekedy, lebo aj im je niekedy ťažké vysvetliť to tým deťom.“

(učiteľka, základná škola)

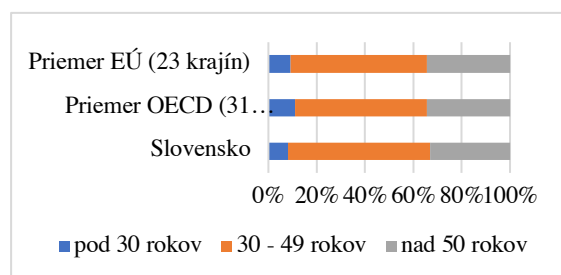
„V prípade, že chce učiteľ predsa len nestratiť aspoň akú-takú väzbu so žiakom – pochváliť ho, podrobnejšie poukázať na chyby, vyhodnotiť nielen bodmi ale „rozmeniť to na drobné“, je to pri počte 120 žiakov (toľkých učím ja) časovo veľmi náročné. Skomplikovať situáciu môžu ešte žiaci, ktorí nedodržiavajú dané termíny a posielajú prácu po termíne, prípadne nepošlú a treba ich opätovne vyzvať. Takých mám našťastie veľmi málo.“

(učiteľka, osemročné gymnázium)

V každom prípade, online vyučovanie si, okrem prípravy materiálov, vyžaduje znalosti a schopnosti, ktoré mnohým učiteľom chýbali. Tento fakt je aj dôsledkom vekového zloženia učiteľov.

Podľa správy TALIS 2018⁶ od OECD⁷, priemerný vek učiteľov na Slovensku je 44 rokov (rovnako ako priemer ostatných OECD štátov participujúcich v TALIS). Na Slovensku je v porovnaní s ostatnými krajinami OECD nižší podiel učiteľov do 30 rokov (SR 8,2 %, OECD 11,1 %), ale tiež vyšší podiel učiteľov vo veku 30 - 49 rokov (SR 58,7 %, OECD 54,5 %). Od roku 2008 klesol počet mladých učiteľov vo veku do 30 rokov o takmer 8 percentuálnych bodov, čo môže byť dôsledok neatraktívnosti učiteľského povolania – podľa správy TALIS si iba 4,5 % učiteľov myslí že ich práca je v spoločnosti oceňovaná. 33 % slovenských učiteľov je vo veku 50 a viac rokov (priemer OECD je 34 %), čo v praxi znamená, že počas nasledujúcich 10 rokov bude musieť byť jeden z troch učiteľov nahradený v dôsledku vysokého veku⁸. Čo sa týka riaditeľov škôl, správa uvádza, že ich priemerný vek je 52 rokov (rovnako ako priemer ostatných OECD štátov participujúcich v TALIS). 24% riaditeľov škôl je vo veku 60 a viac rokov, v porovnaní s 20 % s priemerom v krajinách OECD. Slovensko tak patrí medzi krajiny, v ktorých sa za posledných 10 rokov výrazne zvýšil percentuálny podiel riaditeľov blížiacich sa k dôchodkovému veku o viac ako 10 percentuálnych bodov.

Graf č. 2: Percento učiteľov v jednotlivých vekových skupinách⁹

⁶ Teaching and Learning International Survey, OECD.

⁷ Prieskumu sa celko zúčastnilo 3046 slovenských učiteľov zo 181 škôl.

Pre učiteľov navyše môže byť, najmä v začiatkoch, používanie internetových aplikácií a stránok problémom, pretože nie sú zvyknutí na využívanie digitálnych technológií pri výkone svojho povolania. Navyše, takýto postup predpokladá, že každý vlastní počítač alebo aspoň tablet, ktorý je dostatočne výkonný na to, aby takéto aplikácie a prácu s nimi podporoval v požadovanom čase a rozsahu. Školy a škôlky však vo väčšine prípadov neposkytujú učiteľom nijakú technológiu (napr. laptopy), s ktorou by mohli, najmä v takýchto situáciách, pracovať a zaistiť tak distribúciu materiálov (aspoň v prípade detí a rodín, ktoré tiež disponujú potrebnou technológiou).

„V súčasnosti používame svoj osobný notebook a niektoré z nich sú zastarané. Nie každý je odborne zdatný pri inštalácii programov na on-line výučbu. Bolo by vhodné mať doma školský počítač s nainštalovanými potrebnými programami.“

(učiteľ a, osemročné gymnázium)

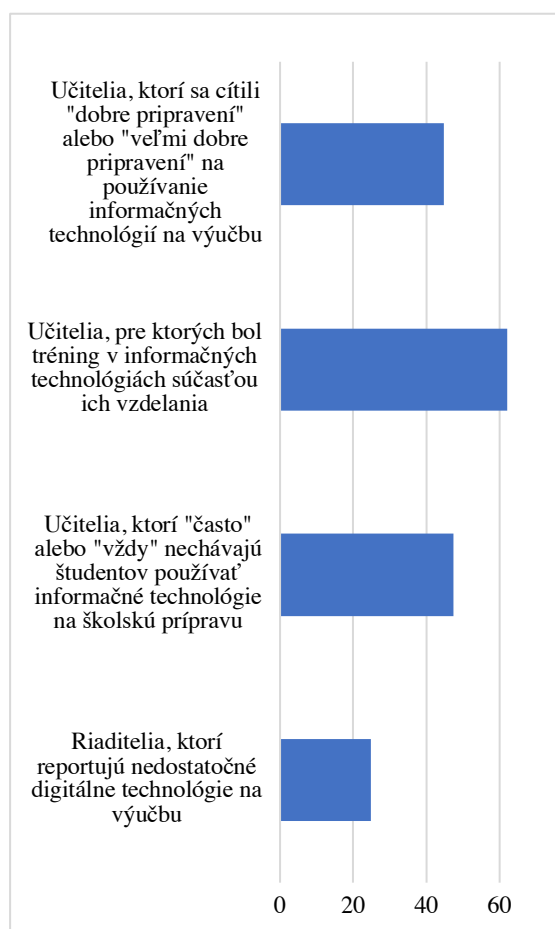
Podľa prieskumu TALIS2018 o pripravenosti učiteľov na výučbu pomocou informačných technológií, iba 62,1 % učiteľov uviedlo, že tréning v informačných technológiách bol súčasťou ich vzdelávania. Navyše, iba 44,7 % učiteľov uviedlo, že sa cítia veľmi dobre alebo dobre pripravení na používanie informačných technológií na výučbu, a 47,3 % učiteľov necháva často alebo vždy svojich žiakov používať informačné technológie na školskú prípravu. 24,9 % riaditeľov škôl navyše uviedlo, že ich škola nedisponuje dostatočnými digitálnymi

⁸ TALIS (Country note). 2018. Dostupné: https://www.oecd.org/education/talis/TALIS2018_CN_SVK.pdf

⁹ Ibid.

technológiami na výučbu. Tieto čísla uvádzajú iba slovenské školy, ktoré boli zapojené do prieskumu. Ostávajú ešte školy, ktoré sa prieskumu nezúčastnili, dôvodom čoho môže byť aj nedostatočné vybavenosť spomínanými technológiami. Napriek týmto výsledkom sa však doteraz žiadna zásadná reforma v digitalizácii školstva neuskutočnila.

Graf č. 3: Percentuálny podiel učiteľov pripravených na výučbu pomocou informačných technológií¹⁰

¹⁰ Talis. 2018. Dostupné: https://gpseducation.oecd.org/IndicatorExplorer?plotter=h5&query=43&indicators=T000*T001*T002*T003*T004*T005*T006*T184*T009*T010*T011*T012*T013*T014*T019*T020*T021*T022*T023*T024*T025*T026*T029*T030*T031*T032*T033*T034*T035*T036*T037*T038*T039*T040*T041*T042*T043*T044*T045*T046*T047*T048*T049*T050*T051*T052*T053*T054*T055*T056*T057

Pozitívom ostáva, že aj napriek chaotickej situácii a nevôli niektorých rodičov, učitelia nestrácajú nádej a ochotu vykonávať svoje povolanie a pomáhajú si navzájom. Podľa mnohých respondentov je práve kontakt s kolegami najväčšou pomocou. Na otázku, čo im súčasnú situáciu uľahčuje, odpovedala väčšina z nich, že je to práve komunikácia s kolegami a vzájomná pomoc.

„Som rada, že sme mali WhatsApp skupinu aj pred tým a rodičia boli na ňu zvyknutí. Inak túto situáciu neul'ahčuje skoro nič, okrem toho, že si s kolegyňami často vymieňame pracovné materiály a nápady (ale to sme robili aj pred tým).“

(učiteľka, materská škola)

„Situáciu mi uľahčujú rôzne už hotové testy, či iné materiály, jednak moje vlastné a taktiež tie, ktoré sú prístupné na rôznych učiteľských portáloch. Takisto veľmi oceňujem, že na našej škole nám direktívne neprikazujú jedinou formu výučby, ale ponechávajú výber na samotnom učiteľovi. Nie každému totiž vyhovuje to isté.“

(učiteľka, osemročné gymnázium)

AKO ĎALEJ

V súčasnosti ešte nie je jasné, akým spôsobom sa situácia ohľadne koronavírusu bude vyvíjať, alebo či a ako sa v budúcnosti bude opakovať. Už teraz však vidíme, že zatvorenie predškolských a školských zariadení síce mohlo byť nápomocné v boji proti šíreniu vírusu, školstvo naň však

[T058*T059*T060*T061*T062*T063*T064*T065*T066*T067*T068*T069*T070*T071*T072*T073*T074*T075*T076*T077*T078*T079*T080*T081*T082*T083*T084*T085*T086*T087*T088*T089*T090*T091*T092*T093*T094*T095*T096*T097*T098*T099*T100*T101*T102*T103*T104*T105*T106*T107](#)

nebolo pripravené. Nedostatok materiálov a vybavenia učiteľov, a absencia jednotného plánu akým spôsobom organizovať vyučovanie tak, aby bolo prístupné pre všetkých sú jasným dôkazom, že krajine chýbal krízový plán, ktorý by túto situáciu uľahčil. Podľa učiteľov by podobnú situáciu v budúcnosti okrem zabezpečenia lepšieho technického vybavenia škôl a domácností (laptopy, internet), pomohlo zvládnuť aj zjednodušenie učiva a lepšia koordinácia školských inštitúcií. Učitelia by uvítali jednotnú aplikáciu alebo portál, ktorá by slúžila na prístup a distribúciu materiálov. Zároveň sú si však vedomí a upozorňujú na to, že treba nájsť riešenie pre deti, ktoré nemajú prístup k potrebným technológiám, pretože nemajú alternatívu k online materiálom. Učitelia v materských školách by navyše uvítali, keby sa online vyučovanie a odporúčania k domácej výuke nastavili tak, aby obsiahli aj predškolské vzdelávanie. Kým sa tak stane, učitelia sa spoliehajú najmä sami na seba:

„Ak by sa niečo podobné vyskytlo, výhodou bude, že sme už podobnú situáciu zažili. Domnievam sa, že práve teraz sa učíme a osvojujeme si to, čo funguje a zisťujeme, čo funguje menej, alebo vôbec.“

(učiteľka, osemročné gymnázium)

Je však dôležité si uvedomiť, že aj v tomto prípade sa jedná o žiakov a deti bez akéhokoľvek zdravotného alebo mentálneho postihnutia, či iných ťažkostí. Pre tieto deti a žiakov je potrebné v spolupráci s relevantnými odborníkmi vyvinúť metódy a odporúčania pre domácu výučbu tak, aby citlivým spôsobom reflektovali ich špecifické požiadavky.

Rozhodnutia v oblasti školstva sa nikdy nerobia ľahko, pretože ovplyvňujú celú spoločnosť, jej prítomnosť i budúcnosť.

Hoci deti sa doma neučia učivo v takej istej intenzite a rozsahu ako by sa učili v škole, dvojmesačný výpadok zo školy či škôlky nebude mať na deti nijaké závažné dôsledky čo sa týka ich kognitívnych schopností. Ani každoročné dvojmesačné prázdniny takýto efekt nemajú a nie je teda dôvod predpokladať, že karanténa bude mať iný vplyv. Navyše, počas letných prázdnin sa deti väčšinou štúdiu nevenujú vôbec, zatiaľ čo počas karantény má mnoho detí úlohy a povinnosti. Schopnosti detí učiť sa teda ostanú. Avšak, krízový plán, ktorý by sa zamerlal na domácu výučbu v obdobných prípadoch, by zamedzil vynechaniu veľkých častí učiva, a určite pomohol zmierniť frustráciu rodičov a žiakov zo snahy zvládnuť a navigovať už aj tak dosť komplikovanú situáciu.